

چکیده مقاله های

شانزدهمین همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی « بزرگداشت ابوالفضل بیهقی و واکاوی متن های تاریخی - ادبی نثر فارسی در دوره پشامغولی » / اول آبان ۱۴۰۵ - دانشگاه حکیم سبزواری

نظریه ذهن و بازنمایی آگاهی در تاریخ بیهقی: خوانشی در پرتو روایت شناسی شناختی

سمیه اسدی^۱

دانشگاه ولایت

تاریخ بیهقی اگرچه در زمره متون تاریخ نگارانه قرار می گیرد، در شیوه روایت رخدادها از ظرفیتهایی بهره می برد که آن را به متنی ادبی و روایی نزدیک می سازد. یکی از مهم ترین این ظرفیتهای، بازنمایی آگاهی و نفوذ به جهان ذهنی شخصیت هاست. پژوهش حاضر با تکیه بر مفهوم «نظریه ذهن» در روایت شناسی شناختی، به بررسی شیوه هایی می پردازد که از رهگذر آنها بیهقی باورها، انگیزه ها، مقاصد، تردیدها و عواطف کنشگران تاریخی را بازسازی و روایت می کند. مسئله اصلی پژوهش آن است که بیهقی چگونه فراتر از ثبت رویدادها، به بازنمایی فرایندهای ذهنی شخصیت ها دست می یابد و این بازنمایی چه نقشی در ساخت معنا و ادبیت متن ایفا می کند. پژوهش با روش توصیفی - تحلیلی و بر پایه تحلیل شواهد متنی انجام شده است. یافته ها نشان می دهد که بیهقی از طریق گزارش گفت وگوها، تفسیر کنش ها، بازسازی انگیزه های پنهان، ترسیم موقعیت های تصمیم گیری و مقایسه روایت های مختلف، امکان استنباط حالات ذهنی شخصیت ها را برای خواننده فراهم می کند. این فرایند نه تنها به شکل گیری شخصیت هایی چندلایه و باورپذیر می انجامد، بلکه در ایجاد همدلی، هدایت قضاوت اخلاقی مخاطب و تبیین علل رخدادهای تاریخی نیز نقش مؤثری دارد. بررسی ها همچنین نشان می دهد که بازنمایی آگاهی در تاریخ بیهقی صرفاً کارکردی اطلاع رسانی ندارد، بلکه از مهم ترین عوامل ادبیت متن و یکی از سازوکارهای پیوند تاریخ نگاری با روایت پردازی به شمار می رود. از این منظر، تاریخ بیهقی را می توان نمونه ای برجسته از روایت تاریخی دانست که فهم گذشته را از رهگذر بازسازی ذهن و آگاهی کنشگران تاریخی امکان پذیر می سازد.

۱. استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه ولایت: s.assadi@velayat.ac.ir

چکیده مقاله های

شانزدهمین همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی « بزرگداشت ابوالفضل بیهقی و واکاوی متن های تاریخی - ادبی نثر فارسی در دوره پیشامغولی » / اول آبان ۱۴۰۵ - دانشگاه حکیم سبزواری

واژه های کلیدی: تاریخ بیهقی، روایت شناسی شناختی، نظریه ذهن، بازنمایی آگاهی، ادبیت، روایت تاریخی